

razpravljanje je take vrste, da mu ni moč priti do kraja. Končno je za nas pomembnejši Jugov duh, ki živi v nas, od Jugove telesnosti, ki je umrla, in načina, kako je umrla.

Za zaključek teh bežnih misli moramo spregovoriti še besedo o Jugu kot o pojavu v splošnem kulturnem in političnem razvoju slovenskega naroda, saj je končno tudi alpinizem kos splošnega narodovega življenja. Če tega ne bi storili, bi ostala Jugova podoba megljena in brez okvirja. Jug je bil močna in danes za nas dragocena osebnost, ki je aktivno pomagala oblikovati svoj čas in je pustila za seboj globoko sled. Jugov voluntarizem našemu času ni več potreben v toliki meri, toda ko je Jug pred desetletji povzdignil svoj glas, je bila fašistična nevarnost na obzorju in takrat so bili tudi najmočnejši komaj dovolj močni. Slediti Jugu je pomenilo ukrepati, kot je lepo prikazal dr. Bartol v zaključku druge novele o dr. Krassowitzu.⁹ Jugov vpliv sega preko bazoviških žrtev v leta narodno osvobodilne borbe in dalje v naš čas. Slovencem pomeni Jug mnogo; alpinizmu in Primorski izredno veliko.

Kdo je prvi stopil na vrh Triglava

VILKO MAZI

Za to vprašanje se pri nas vse do ustanovitve Slov. plan. društva (1893) menda nihče ni kaj prida zanimal. Vsaj napisanega ne najdemo o tem ničesar. In vendar smo imeli že davno poprej nekaj mož, ki so se — nekateri celo ponovno — povzpeli na »snežnikov kranjskih siv'ga poglavarja« ter znali več ali manj spretno očrtati svoje doživljanje, ne povedo nam pa dosti ali celo nič, kdo je bil že pred njimi na vrhu velikana, kakor se Triglav rado imenuje v starih potopisih.

O Francetu Kadilniku, »očetu slovenske turistike«, vemo, da je devetnajstkrat obiskal »poglavarja kranjskega«. Tri svoje »izhode« na Triglav (1866, 1873 in 1876) je objavil v Bleiweisovih »Novicah«. V njih kaj prijetno kramlja o poti in ponuja blagohotnih nasvetov, ne omenja pa niti Pernharta, ki je v tistem času risal in dokončal znamenito panoramo s Triglavskega vrha.

Prej nego Kadilniku, ki ni poznal dosti šolske učenosti, bi mogli zameriti njegovemu predhodniku, profesorju Ivanu Tušku, ki je v obširnem članku »Potovanje okrog Triglava« (Slovenski Glasnik, 1860) pokazal vsestransko razgledanost, zgodovino triglavskih vzponov pa pustil popolnoma v nemar. Njegov soimenjak dr. Mihael Tušek, ljubljanski zdravnik, ki ga dobimo na Triglavu leta 1833, navaja v svojem potopisu »Die Woche in und der Triglav« (Illyrisches Blatt, 1833) vsaj imena pristopnikov, kolikor jih je našel zabeleženih na vrhu za pet let nazaj, med njimi tudi Rosthorna, o katerem bomo še govorili.

Peresa vaje je bil tudi goriški rojak in največji evropski alpinist svoje dobe, Valentin Stanič. Na Triglav je splezal leta 1808, teden dni pred bohinjskim kaplanom Jakobom Dežmanom. Ne prvi ne drugi ne ve ničesar povedati o prejšnjih pristopnikih. Tako tudi Valentin Vodnik, prvi slovenski razumnik, ki ga že leta 1795 zasledimo na Malem Triglavu.

Poglejmo si zdaj, kaj nam bo povedal sto let za Vodnikom prof. Fran Orožen v svojem članku »Prvi hribolazci na Triglavu«, objavljenem v Poročilu

⁹ Al Araf 162—172.

SPD o II. društvenem letu 1894. Ker je ta publikacija že bibliofilski redkost in zato le malokomu dostopna, za razčiščenje našega vprašanja pa velike važnosti, bo prav, da iz nje dobesedno navedemo tisti del Orožnovega članka, ki v naši planinski literaturi prvič obravnava to vprašanje:

»Kolikor je doslej znano, bil je ranocelnik Lovro Willonitzer iz Starih Fužin prvi hribolazec, kateremu se je posrečilo splezati na Triglavov vrh, in sicer leta 1778. Spremljali so ga lovec Božič¹ in rudarja Matevž Kos iz Jereke in Luka Korošec iz Gorjuš. Dne 24. avgusta odrinejo s Starih Fužin in dosepejo tistega dne do planinskih koč na Velem (Belem) Polji. Naslednjega dne preiskavajo pot na Zeleni Plaz ter dne 26. avgusta zarano odpotujejo in po peturni težavni hoji dosežejo Zeleni Plaz, kjer je lep in hvaležen razgled in velik prepad. Potem hodijo po Krederci jedno uro in pridejo pod vrh Triglavski. Tukaj pa spremljevalci malone obupajo, a Willonitzer jih navdušuje, in potem plezajo po severnem obronku dalje ter srečno dosepejo ob krasnem vremeni na najvišji vrh. Willonitzer poroča, da je na vrhu prostora za 50 ljudi; a nikjer ni našel sledu, da bi bil sploh že pred njim kdo na Triglavu. Potem vdolbejo svoja imena v dve pečini ter se po dveurnem odmoru napote nizzdolu; zaznamenujejo pot ter še tistega dne srečno dosepejo domov.«

Tako torej Orožen. Virov, iz katerih je zajel podatke vse do leta 1837, ni navedel. Kot poklicni zgodovinar bi jih gotovo moral poznati, kaže pa, da vseh ni imel pri roki, zato pa si jih bomo mi nekoliko natančneje ogledali.

Trije šolani možje so stali takrat na pozornici tistega velikega dogodka in le od njih bi mogli pričakovati izvirno pisano poročilo. Bili so: slavni prirodoslovec in zdravnik Baltazar Hacquet kot pobudnik, lastnik bohinjskih fužin baron Žiga Zois kot organizator, ter že prej od Orožna omenjeni ranocelnik Lovro Willonitzer, ki mu zgodovina alpinizma splošno prisoja prvenstvo v triglavskih vzponih. Če pa je temu tako, kakšen smisel naj ima, da vprašujemo po tem, kar je že skoraj dve sto let ugotovljeno in kar se po tolikem času vendar ne da več z nobenimi pričami obračati na glavo? — Vem, da bo takih ugovorov vse polno, kar pa me ne more oplášiti, da bi se vseeno ne lotil te kočljive naloge. Kajti vzroki, ki me silijo k takemu poizkusu, se mi vidijo dosti močnejši in prepričljivejši od še tako vehementnih ugovorov. Nadaljujmo torej!

Hacquet je v predgovoru II. dela svoje Oriktografije (1781) zapisal na strani XXVIII:

»Prvi vzpon na skrajni vrh te gore (Triglava, o. p.) se je posrečil konec preteklega leta 1778 dvema srčnima gamsjima lovčema in enemu mojih bivših učencev. Ker je bil nekdo za ta drzni podvig določil denarno nagrado, so morali ti ljudje zaradi zagotovila doseženega uspeha vklesati znake v skale, ki sem jih tudi na nekaterih krajih našel.« (To je bilo dne 8. avgusta 1779, torej leto kasneje, ko se je tudi Hacquetu posrečil prvi vzpon na glavni vrh.)

V III. delu Oriktografije (1784) pa beremo na str. 93—94 med opisom njegovega 2. vzpona na Triglavski vrh (leta 1782) še tole:

»Na Velem polju sem ostal šest ur, da bi se odpočil. Ker je bila prav jasna noč in sem imel s sabo dva pogumna gorohodca, katerih eden, po imenu Luka Korošec, je bil prvi, ki je stopil nanj (na Triglavski vrh, o. p.), menda odkar svet stoji, sem torej odšel z njima po polnoči iz našega počivališča in sem po neprestanem vzponu ob sončnem vzhodu dosegel

¹ Pravilno Rožič, kar je v Orožnovem članku popačila nemara tiskovna pogrška, ne pa pri Badjuri in Debelakovi, ki oba pišeta Božič.

Triglav z
Velega
polja

Foto dr.
Brilej

prvo rez ali hrbet gore Kredarice, ki se stika s Triglavom... Po 7. uri sem šele dosegel najvišji vrh ali rog Triglava, ki je bil to leto proti severu za tri sežnje više z ledenim snegom pokrit, kajti skale, v katere so vsekane črke I. S. Z. H. (na tej sem vklesal polkrog s piko) L. K. L. K. so bile za štiri sežnje globlje, medtem ko so sicer le za šest čevljev proč od najvišje točke...»

Zois je bil nemara tisti, ki je določil nagrado, o kateri govori Hacquet; kdo drugi pa naj bi jo bil sicer? Kolikšna je bila ta nagrada in kdo jo je dobil, tega ne zvemo z nobene strani. Naposled to tudi ni posebno važno. Četudi takrat morda še ni bil hrom, se Zois prav gotovo ni navduševal za alpinistično osvojitvev Triglavskega vrha, saj so bili v tistem času še vsi visokogorski vrhovi Alp deviško nedotaknjeni. Vseprej ga je utegnilo zanimati, ali se ne bi morda kje više v gorah našla izdatnejša nahajališča rude, ki so bila spodaj že močno izčrpana. V ta namen je pogosto pošiljal na teren izurjene rudarje. Tako tudi tokrat z Willonitzerjem, o katerem pravi Hacquet, da »ga omenjeni fužinar (to je Zois) vzdržuje na svoje stroške v prid prirodoznanstvu in zdravilstvu«.

Willonitzer je imel nalogo, da poda Zoisu izčrpano poročilo o svojih izsledkih, kajti že prej se je mnogo govorilo, da je v skalovju Triglava dosti železne rude, kar naj bi preiskal strokovnjak. Svoje poročilo je menda napisal in je ostalo v Zoisovi zapuščini. Ali pa si je Zois sam beležil njegove podatke.

Leto dni po Zoisovi smrti (1819) je prišel v Bohinj graški profesor Fr. X. Richter. Ta je potem objavil v Illyrisches Blatt (1821) serijo člankov pod naslovom »Veldes und Wochein« (Bled in Bohinj). V 16. št. omenjega časopisa z dne 20. aprila opisuje Ajdovski gradec (Heidouski Gradez), ki bi ga pa on rajši imenoval Rimsko goro (Römer Berg). »Obvladuje tako rekoč vso Bohinjsko dolino in leži prav sredi nje. Kdor koli se je v starih časih polastil Bohinja, ni mogel te resnično stratezične točke pustiti neizkoriščene. Ne bom se dosti motil, če trdim, da je stala na tem kraju nekoč rimska stražnica, ki so jo

nordijski barbari za časa preseljevanja narodov do tal porušili. Čeprav je zdaj hrib vsevprek poraščen s travo in grmovjem, ni treba globoko kopati, da zadeneš na ostanke zidov, razbito opeko, oklesan kamen. Težko bi dejali, da so to ostanki srednjeveškega gradu, ker bi morale biti potem te ruševine bolj pri vrhu. V Bohinju se je našlo tudi dosti bakrenih rimskih novcev . . .»

V 17. št. z dne 27. aprila opisuje jezero in slap Savice, kar nadaljuje v 18. št. z dne 4. maja in konča: »Od Stare Fužine se vleče proti severozahodu ozka dolina, v katere ozadju se pokaže Triglav. Večina tistih, ki so se povzpeli nanj, je ubrala to pot. Zato bo prav, da vpletem tu kratko zgodovino triglavske vzponov, kakor sem jo zajel iz papirjev pokojnega barona Zoisa.«

V naslednji, to je 19. št. z dne 11. maja, nadaljuje: »Prvi poizkus, da bi prodrli na vrh Triglava in našel tja dober pristop, je tvegala Lovrenc Willonitzer, nameščena kot ranocelnik v Stari Fužini, s pomočjo gamsjega lovca Rožiča ter rudarjev Matevža Kosa iz Jereke in Luke Korošča z Gorjuš. Dne 24. avgusta 1778 so prišli do pastirskih stanov na Velem polju. Dne 25. avgusta so šli na ogled za najudobnejši pot v višavo, nazvano Zeleni plaz, ter so v ta namen preiskali tri dele gore. Nato so 26. avgusta krenili z Velega polja najprvo na levo, potem pa skoraj v diagonalni smeri od jugozahoda proti severovzhodu in dospeli v petih urah na Zeleni plaz. Od tam naj bi bil ranocelnik Willonitzer zagledal ploščino Ljubljane in dolino Mojstrane. Pisal je baronu Zoisu, da je groza, gledati od tam gori v strahovito globočino. Stari sneg se mu je videl popolnoma zelen; opazil je tudi studenec, ki je bruhal z velikim šumom izpod njega. V dobri uri so se povzpeli z Zelenega plazu vzdolž rezi gorskega hrbta Krederce v zahodni smeri do pod zadnje glave Triglava. Pot do tja je na mnogih krajih le dva čevlja široka in v raztreskanem skalovju. Dospевši do zadnje glave Triglava so jeli Willonitzerjevi spremljevalci oklevati. Računali so, da je do vrha še tričetrt ure. Pa so se le ojunčili in splezali po severnem robu na najvišjo točko Triglava. Vreme jim je bilo ugodno, jasno, brez vetra in ne premrzlo. Willonitzer je ugotovil, da bi moglo na vrhu stati do petdeset ljudi, ni pa našel nobenega sledu, da bi bil že kdaj kak človek tu gori. Na vrhu so se pomudili kaki dve uri in vsekali v dve skali imena: Jožef II., Sigmund Zois, Baltazar Hacquet, Jožef Štefančič, Lovrenc Willonitzer, Christian Novak, Štefan Rožič, Matevž Kos, Luka Korošec. Nato so kladivo in dleto zagostili v skalno razpoko in se še istega dne vrnili domov. Z vrha naj bi bil Willonitzer videl vse gore na Kranjskem in Koroškem, Tržaški zaliv, Kras in Dolenjsko, štajerska pogorja, Celovec z jezerom, osojski samostan (?), Ziljsko dolino do Tirolov (?), dalje benečanske gore, Oglej, Bovško dolino, Višarje, Belo peč (?), Rateče (?) in Dovje. V sestopu so zaznamovali pot, da bi jo prihodnje leto laglje našli.«

Iz tega opisa vidimo, da se je Orožen naslanjal samo na Richterja, prezrl pa je Hacqueta. Prav tako so storili Costa, Deschmann (Dežman), Radics in razen Kugyja še vsi drugi, ki so v nemščini pisali o zgodovini triglavske vzponov. Nobeden od njih pa ne pravi, da je Willonitzer »navduševal malone obupane« spremljevalce pod vrhom Triglava. Le kje je to izmišljotino pobral Orožen? — Ali se ni prav nič zavedal, da z njo samo blati že tako od tujcev zapostavljenega domačina? —

V zgodovini alpinizma najdemo nešteto takih in podobnih primerov omalovaževanja preprostega, neukega, zato pa poštenega in požrtvovalnega vodnika, na katerem je večkrat ležalo vse breme in vsa odgovornost za doseženi uspeh. V »gospodovo« slavo pa je bilo potrebno, da je zasluge požel sam, in če mu jih je bilo premalo, še grdo oklevetal svojega varuha in dobrotnika, ki ni imel

nobene možnosti, da bi javno razodel resnico. Posebnost našega primera je v tem, da mu pripada žalostni atribut prvenstva...

Brez pričevanja vodnikov si tudi ne moremo ustvariti dovolj zanesljive sodbe o prvem dokumentarnem pristopu na Triglavski vrh. Willonitzer jim ne da besede. Tudi Zoisu se ne vidi potrebno, da bi jih zaslišal. Zavzetje vrha je bilo zanj postranskega pomena. Ali pa je Richter iz njegovih zapiskov porabil samo to, kar mu je prijalo. Tega ne bo mogoče nikdar dognati, kajti Zoisovih papirjev za Richterjem nihče ni več videl. Kdo ve, kam in kako so izginili? —

Edini, ki je še imel priložnost, izvedeti iz ust teh mož samih, kakšen je bil njihov delež na tistem velikem dogodku, je bil Valentin Vodnik. Če prej ne, vsaj takrat, ko ga je isti Matevž Kos vodil na Mali Triglav. Še laglje bi se bil pogovoril s svojim faranom Luko Koroščem, dokler je župnikoval na Koprivniku. Tako Kosu kakor Korošču so morale biti tudi po sedemnajstih letih še vse nadrobnosti v živem spominu. Nak, takih doživljajev človek ne more pozabiti do smrti, čeprav se morda ne zaveda vse veličine njihovega pomena. Večna škoda, da je Vodnik zamudil edinstveno priložnost, ki se mu je tako radodarno ponujala, samo njemu še in potem nikomur več. Predragocen dokument bi nam bil otel, nič manj dragocen od njegove ode Vršacu...

Tako smo zdaj po preteku skoraj dveh stoletij v nezavidljivem položaju človeka, ki potrpežljivo zbira daleč vsaksebi raztresene drobce, da bi iz njih sestavil veren lik svojega prepričanja in zavrgel nemarno spako, ki so mu jo podtaknili v zameno.

Če primerjamo Hacquetovo skopo beležko z Richterjevimi podatki o prvem dokumentarnem vzponu na Triglavski vrh, najdemo soglasje pravzaprav samo v letnici 1778. Ta torej drži! Vse ostalo si je več ali manj v nasprotju.

Hacquet navaja dva gamsja lovca, Richter pa dva rudarja in enega lovca. Ali so bile to iste osebe, je težko reči, ker jih Hacquet ne imenuje. Isto tako ne imenuje Willonitzerja naravnost, ampak ga označi le s svojim »bivšim učencem«. Medtem ko Richter postavlja Willonitzerja na prvo mesto, stoji ta pri Hacquetu na zadnjem. Najbolj čudno pa je nesoglasje med inicialkami, ki naj bi jih bili vsekali v skale na vrhu. Richter navaja polna imena, Hacquet pa je naslednje leto (1779) našel samo začetnice: I. S. Z. H. L. K. L. K. Po Richterju bi morale stati sledeče črke: I. Z. H. S. W. N. R. K. K. *Kako to, da Hacquet ni našel inicialke W., to je oznake za Willonitzerja, če je bil ta glavni udeleženec odprave?* Če naj so črke služile za preverbo izvršenega pristopa, potem Willonitzer ni smel biti tako skromen, da bi ne pustil vsekati svoje inicialke...

V Richterjevem poročilu ni jasno, ali so šli drugi dan (25. avg.) vsi skupaj, torej tudi Willonitzer, na ogleda za potjo, ali pa so šli samo vodniki in je Willonitzer ostal tega dne na Velem polju? Da se je zgodilo slednje, moramo sklepati po tem, ker ne izvemo nič drugega, kakor samo to, da so (kdo?) preiskali tri strani gore (verjetno le grebena, ki pada z Malega Triglava proti Velemu polju). Če bi bil Willonitzer zraven, bi lahko že ta dan zagledal vse tisto, kar pravi, da je z Zelenega plazu videl naslednjega dne.

Z Velega polja do Zelenega plazu, to je do Triglavskega ledenika resda takrat še ni bilo nobene nadelane poti. Vendar gorá vajeni domačini niso imeli kaj početi ves ljubi dan samo na tej kratki razdalji. Če so se dovolj zgodaj odpravili na pot, bi se bili lahko že opoldne vrnili. In kako so hodili? Vsak zase ali skupaj? Po vsej priliki vsak zase, če so imeli nalogo, preiskati tri strani gore. Tako bi to najhitreje in z najmanjšim trudom opravili. Eden od njih je moral čez Ledine. In če je bil že tam, kaj ni mogoče, da je zlezal

(hote, ali nehote) še na Mali Triglav, od tam pa na vrh! Časa je imel dovolj na razpolago. Prav tako pa tudi ostala dva, ki sta jo z Velega polja mahnila proti Kredarici. Mar ni dajala take pobude še obljubljen nagrada? Če nobeden drug, *Luka Korošec je bil ta dan na glavnem vrhu*, le da Willonitzerju tega ni smel povedati, kajti ta čast je morala ostati prihranjena za — gospoda! Povedal pa je kasneje (1779) Hacquetu in tako je ta »brez use shele eniga dobizhka, inu bres neresnize« jasno in za vse čase zapisal:

»*Luka Korošec je bil prvi, ki je stopil nanj* (to je na vrh Triglava), *menda od kar svet stoji.*«²

Leta 1828 je bil na Triglavu geolog Franc pl. Rosthorn. V obširnem potopisu, ki ga je istega leta objavil v »Wiener Zeitschrift« (slov. prevod oskrbel Jos. Wester v PV 1928), navaja tudi imena vseh pristopnikov od Hacqueta dalje ter pripominja pod črto: »Ob der Wundarzt Lorenz Willonitzer, der als der erste Ersteiger des Terglou (1778) angegeben wird, wirklich den höchsten Gipfel erreichte, ist sehr zu bezweifeln« (*Da-li je ranocelnik Lovrenc Willonitzer, ki ga imajo za prvega pristopnika na Triglav (1778), zares dosegel najvišji vrh, je jako dvomljivo*). Škoda, da tega ni pojasnil z nobeno besedo. Natančno ob petdesetletnici Willonitzerjeve slave tak poper! Ne Willonitzerja ne njegovih spremljevalcev tačas ni bilo več na svetu. Morda tudi Zoisovih zapiskov ne. Ostalo je samo Hacquetovo in Richterjevo pisanje. Prvega Rosthorn tudi omenja, Richterja je gotovo poznal. Slednji mu ne bi mogel vzbuditi takega dvoma, pa tudi Hacquet ne. Kdo pa potem? Doslej si nihče ni belil glave ob tej Rosthornovi pripombi. Da bi jo tako ugleden mož meni nič tebi nič strelal iz rokava, tega ne bomo verjeli. Naposled tudi redakcija lista ne bi mogla dovoliti takega pavšalnega sumničenja, in to prav za jubilej, ki je v nemškem alpinističnem svetu že nekaj pomenil. Rosthorn je torej moral imeti gotovo opravičeno podlago za svojo sodbo. Kje jo je dobil? —

V Rosthornovi družbi najdemo tudi dva vodnika, o katerih nam pove, da »sta prav zanesljiva in ju more za to hojo vsakomur priporočati«. Imenuje ju Anton Köss (Kos) iz Jereke in Matija Kuraschütz (Korošec). Če vemo, da je bil prvi Matevžev sin, drugi pa vnuk Luke Korošča, nam bo kmalu vse jasno. Kateri oče ali ded ne bo svojemu sinu ali vnuku pripovedoval velikih doživljajev iz lastne preteklosti! Stari Luka in Matevž morda nista pomnila še kaj imenitnejšega od svoje prve poti na Triglav. Kdove kolikokrat sta v dolgih zimskih večerih in kadar koli je še nanesla priložnost, razlagala na dolgo in široko vsakomur, kdor ju je hotel poslušati, kako je bilo tistega leta... Kar je zamudil Vodnik, je izvedel Rosthorn. Nič zato, če nam tega ni v celoti napisal. Hvaležni smo mu že samo za tisto drobno pripombo, ki nas iznova potrjuje v prepričanju, da je Hacquet zapisal čisto resnico.

Luka Korošec, se je rodil malemu kmetu Tomažu in njegovi ženi Mini Korošec na Koprivniku hiš. št. 31 (sedaj 10) dne 16. oktobra 1747 in je

² V izvirniku stoji: »... wovon einer mit Namen Lucas Koroshez, der erste war, der ihn, vielleicht solange die Welt steht, bestieg...« Medtem ko je to za nas tako važno ugotovitev Debelakova v Kroniki Triglava (G. i. l., 1947, str. 220) pravilno prevedla, pa beremo v Lovšinovi knjigi »V Triglavu in v njegovi soseščini«, 1944, str. 99: »... eden od njiju Luka Korošec, *menda* (podčrtal pisec tega članka) prvi, ki je od početka sveta stopil na njegov vrh,« in v Westrovi monografiji »Baltazar Hacquet«, 1954, str. 43: — eden njiju, z imenom Luka Korošec, je bil *najbrž* (podčrtal p. t. č.) prvi, ki je pristopil na vrh, odkar svet stoji —«. Ne enega ne drugega ne bom dolžil, da sta s tako postavljeno besedo »menda« odn. »najbrž« namenoma popačila smisel izvirnika. Errare humanum est... Pripomnil sem to le stvari na ljubo, da se ta usodna pogrška ne bi še kdaj ponovila.

tam tudi umrl v svojem 80. letu, dne 8. marca 1827. Ko je šla že molče mimo nas tik po dokončni osvoboditvi Triglava dvestoletnica rojstva tega znamenitega moža, pa bi se spodobilo, da mu letos, ob 130- obletnici njegove smrti postavimo na vrhu Triglava dostojno spominsko ploščo in tako izbrišemo težko krivico, ki mu je bila v delež vse do groba in do današnjih dni.

L I T E R A T U R A ,

kolikor je v članku nisem nadrobneje navedel:

A) domača:

Badjura Rudolf: Na Triglav, v kraljestvo Zlatoroga! Ljubljana 1913.

Badjura Rudolf: Jugoslovenske Alpe, Ljubljana 1922.

Kajzelj Mirko: Naš alpinizem, Ljubljana 1932.

Wester Josip: Hoja na Triglav pred sto leti (dr. Mihael Tušek), Pl. V. 1934.

Wester Josip: Baltazar Hacquet, prvi raziskovalec naših Alp, Ljubljana, 1954.

B) tuja:

Hacquet Balthasar: Oryctographia Carniolica oder Physikalische Erdbeschreibung des Herzogtums Krain, Istrien und zum Teil der benachbarten Länder, I—IV, Leipzig, 1778, 1781, 1784, 1789.

Costa Heinrich: Reiseerinnerungen aus Krain, Laibach, 1848.

Deschmann Karl: Die bisherigen Erforschungen des Triglav, Laibacher Ztg. 1868, 36, 37.

Kugy Julius: Fünf Jahrhunderte Triglav, 3. poglavje: Die ersten Ersteigungen des Triglav. Lorenz Willonitzer und Balthasar Hacquet, 1777—1782. 5. poglavje: Etwas über meine Reise auf den Triglou in Oberkrain, angefangen am 18. Sept. 1808 (Stanig), — 7. poglavje: Schilderung einer Ersteigung des Terglou in Oberkrain im Juli 1828 (Rosthorn).

Graz, 1938.

Radics Peter: Bergfahrten in Österreich einst und jetzt, Augsburg, 1888.

Radics Peter: Vom Triglav und dessen Besteigungen, Öst. Touristenzeitung, 1887.

Ljudje pod Goltmi

STANE TERČAK

Sončne samine

Ljudje pod Goltmi pravijo, da drže k njim vse poti iz Savinjske in Šaleške doline, pa še s koroške strani pridejo včasih k njim v vas. K njim pridemo iz trga Mozirja v debeli uri, če vzamemo dobro pot pod noge, po markirani poti. Kdor pa rad malo dalje pešači, izstopi že na železniški postaji Paška vas in jo mahne preko Gorenjskega klanca in Lepe njive ali po Ljubijskem grabnu, kjer si pri zadnjem še živečem suknarju Firberju lahko ogleda še edine vavhe v Sloveniji, kjer se je še do lanskega leta delalo pravo domače sukno, ki je bilo znano že precej več kakor sto let kot »mozirski lode« za ljudi pod Goltmi, pa še za gornjesavinjske hribovce. Še celo Korošci so radi zašli v to ozko sotesko, stisnjeno med Bele vode in Golte.

Torej smo si na jasnem, kje žive ti ljudje, o katerih ne pišejo naši časniki, ne revije, še manj pa knjige, kakor je z žalostjo v srcu potožil narodopisni skupini napredni kmet Lovro Goličnik-Podstenšak.

Ljudje pod Goltmi so napredni Šmihelčani. To so hribovski kmetje sončnih samini, po katerih se razlivajo skoraj ves dan sončni žarki kakor zlato, od Radegunde nad Rečico tja preko najvišje ležeče kmetije Kebrovine, Jazbin, Goltnika, Verbuča, Hriberška in Konečnika do izvira Ljubije in soteske pod Belimi vodami.